

Notiser

Tillägg till bivargens förekomst i Sverige

[Additional notes on the occurrence of *Philanthus triangulum* in Sweden (Hym., Sphecidae)]

HJALMAR WOLLIN

I Ent. Tidskr. 99: 131–134 redovisar Erlandsson de fram till 1977 kända förekomsterna av bivarg i Sverige. Samtidigt uttalas en förmodan, att gynnsamma väderleksförhållanden ligger bakom den ökade utbredning, som också noterats i andra länder.

Kartbilden visar en nästan enhetligt sydöstlig utbredning för bivargen och Sveriges "solkust" – Västkusten – ligger tom mellan Halmstad och norra Bohuslän. Granskar man ej bara antalet soltimmar utan också nederbörden under juli–augusti blir författarens utbredningskarta och förmodan om orsakssammanhangen väl underbyggd av fakta.

Likväl finns ställvis i själva kustremsan på Västkusten lika låga nederbördsmängder som i Östra Sverige. I denna normalt klimatiskt gynnade kustremsa gjordes 1978 två fynd av kolonibygande bivarg.

1. Marstrand. Minst 6 ♀♀ på skalgrus (J. Eriksson, in litt.).

2. Mölndal. Ett tiotal bon på ljunghed med småytor av vittrad salisk gnejs (Hj. Wollin).

Medan Marstrandsfolket uppenbarade sig solbränt och belåtet hemsöktes Göteborgs- och Mölndalsregionen av upprepade, häftiga åskregn med erosionsfårar rakt genom bokolonin. Effekten av denna rotblöta kunde studeras 1979. Då hade populationen decimerats till ungefär hälften. Förmodligen erbjuder artens instinktiva

djupa gångar – där så ske kan – ett visst skydd mot klimatisk totalutslagning.

Upptäckten 1978 av en småpopulation av bivarg på Änggårdsbergens (Mölndal) rätt unika grusplättar av vittrad gnejs i havet av blommande ljung föranledde 1979 upptäckten av en ny, likartad bosättning om 30-talet bebodda bohål 700 m från den första lokalen. I mitten av juli noterades ett dussin-tal svärmande ♂♂, som en vecka senare följdes av undan för undan bobyggande ♀♀.

Erlandssons framhållande av bivargens framträdande mot norr – eller helt enkelt upptäckten av länge befintliga men lätt förbisedda småpopulationer – understryks av årets upptäckt av en bivargskoloni på Laesö i Kattegatt (H.-O. Sticher 5.8.1979). I kanten av en tallplantering, som tydligen ej omfattats av Lomholts inventering på ön 1969–72, upptäcktes på en sträcka av 200 m 50–100 bon. Ännu 1975 i Fauna Ent. Scand. 4 (1): 184 finns bivargen ej angiven för Laesö.

I samband med studiet av bivargens utbredning må framhållas observationernas vansklighet: artens aktivitet företrädesvis under dagens soliga och hetaste timmar och individernas kortvariga och snabbflygande besök på boplatserna. Förmodligen finns därför oupptäckta lokaler.

Hjalmar Wollin

Dr. Forselius g. 22, S-413 26 Göteborg, Sweden

Nordliga fynd av slättergräshoppa, *Chorthippus biguttulus*

[*Chorthippus biguttulus* L. found in north Sweden (Orthoptera)]

KURT HARZ

I samband med de insamlingar vid Norrlandskusten, som utförts av Inst. för ekologisk zoolo-

gi, Umeå Universitet, påträffades två nya fyndplatser för *Chorthippus biguttulus* L. på Holmön

(Vb) och på Storön (Nb). Djuren fångades i ljusfällor uppställda vid stranden under andra hälften av augusti 1979. Båda fyndplatserna låg på klippiga stränder med sparsam vegetation. Man kan anta att de solexponerade klippstränderna gynnar förekomsten av denna art.

Enligt en nyutkommen skrift (Anders 1979) har man även på finska sidan av Bottniska viken vid Uleåborg och Kemi påvisat denna art. Ander (1945, 1953) anger arten från södra och mellersta Sverige upp till Ångermanland.

Litteratur

- Ander, K. 1945. *Catalogus Insectorum Sueciae*, V, Orthoptera. – Opusc. Ent. : 127–134.
 Ander, K. 1953. *Catalogus Insectorum Sueciae*. Additamenta. – Opusc. Ent. 18: 88.
 Anders, A. 1979. Utbredningen av rätvingar, kackerlackor och tvestjärtar i Östra Fennoscandia (Orthoptera, Blattoptera, Dermaptera). – Not. Entomol. 59: 53–64.
 Harz, K. 1975. Die Orthopteren Europas.
 Kurt Harz
 Endsee 44, D-8801 Steinfeld, West Germany

Anmärkningsvärda fynd av småharkranken *Dicranomyia sera*

[Remarcable finds of *Dicranomyia sera* (Walker) (Diptera, Limoniidae)]

HANS MENDEL

I samarbete med Institutionen för ekologisk zoologi vid Umeå Universitet gjordes sommaren 1979 omfattande insamlingar av insekter på vissa platser längs Bottenhavskusten från Kalix skärgård i norr till Forsmark i söder. Vid dessa insamlingar erhöles *Dicranomyia sera* (Walker) på följande lokaler: Nb. Storön i Kalix skärgård, 65°44'N, 23°06'E (aug. 1 ♂), Ån. Persskär (15–25.8. 1 ♂, 2 ♀, 25.8–6.9 7 ♂, 1 ♀) och Ångeråns mynning, 63°35'N, 19°50'E (29–31.8 1 ♂). Denna art, som av Tjeder betecknas som ett havsstranddjur, är uppenbarligen halofil och larverna föredrar mer eller mindre salthaltiga biotoper.

Enligt Tjeder (1958) har *D. sera* påträffats enstaka vid Englands, Belgiens, Hollands, Danmarks och Sydsveriges (Skåne, Bohuslän, Uppland/Fogdö) kuster. Wrange (1978) har också fått arten från tyska nordsjökusten. De europeiska inlandsfynden av *D. sera* har alltid gjorts på "saltlokaler". Nielsen (1963) anger arten från Afghanistan och Savtshenko (1972) från Mongoliet.

Fyndet på Storön är det nordligaste i Paläark-

tis för denna art och är 70 mil nordligare än fyndet i Fogdö. De nya fynden antyder att *D. sera* är spridd runt hela Östersjö-Bottenhavskusten. Materialet, insamlat av K. Müller, befinner sig i min samling.

Litteratur

- Nielsen, P. 1963. Records and descriptions of Nematocera from Afghanistan. – Stuttg. Beitr. z. Nat. Kde 118: 1–8.
 Savtshenko, E. N. 1972. The Limoniid-flies (Diptera, Limoniidae) collected by the Soviet-Mongolian zoological expedition 1967–1969. – In: "Insekten der Mongolei" Lief. 1: 721–738 Nauka, Leningrad (ryska).
 Tjeder, B. 1958. A synopsis of the Swedish Tipulidae. I. Subfam. Limoniidae: Tribe Limoniini. – Opusc. Ent. 23: 133–169.
 Wrange, H. A. 1978. Ueber Struktur und Abwandlung der Stelzenmücken-Populationen im Ökosystem "Salzwiese" der Nordseeküste (Limoniidae, Diptera Nematocera). – Mitt. dtsh. Ges. allg. angew. Ent. 1: 220–223.

Hans Mendl
 Johann-Schützstr. 31, D-896 Kempten, West Germany